

KÖSZÖNTŐ

A FŐVÁROSI ÍTÉLŐTÁBLA ÚJRAALAPÍTÁSÁNAK 10. ÉVFORDULÓJÁRA

„Bármily szerény legyen is az erő, amelyet magunkban érzünk, azt a közügy szolgálatára fordítani első kötelességünk.” Oberschall Adolf kúriai elnök veretes mondata hitvallás lehet azok számára, akiket munkájuk az állami szférához köt. A bíróságok alapvető funkciója a jogérvényesítés: az állampolgárok jogainak védelmével, az állam büntető igényének érvényesítésével egyrészt hozzájárulnak az életviszonyok rendezettségéhez és a társadalom belső békéjéhez, másrészt a jog által közvetített erkölcsi értékek felmutatásával erősítik a társadalmi kohéziót. Végso soron magának a jognak létezése és mindennapi érvényesülése is a közösség javát kell, hogy szolgálja. Ez az erkölcsi kötöttség a jogot érvényesítő bíróságokra is vonatkozik: **a bírói hatalmi ág nem mechanikus jogszolgáltató gépezet, tevékenységét az igazságkeresés és az emberi konfliktusok, problémák iránti érzékenység kell, hogy jellemezze.**

Jogállamban ugyanakkor a közhatalom sohasem lehet korlátlan: egyfelől **minden állami cselekvés mércéje a jog**, másfelől az elválasztott hatalmi ágak képviselői egymás hatalmát is ellensúlyozzák, féken tartják. Ez igaz a bíróságok közhatalmi tevékenységére is, amelynek minden egyes mozzanatát meghatározza az írott jog. A bírói függetlenség elve pedig nem csupán a bírói hatalom egészét óvja a másik két hatalmi ág befolyásától, hanem az ítélkező bírót is védi minden befolyástól, jelentkezzenek azok akár a bírósági szervezeten belül, akár azon kívül.

A jogállami igazságszolgáltatás rendszerében különleges helyet foglal el a Kúria: az egyedi ügyekben folytatott ítélkező tevékenység mellett speciális feladatokat is ellát, így Alaptörvényben foglalt kötelessége az ítélkezés egységének biztosítása. **A jogegység biztosításának feladata eredetileg az ítélőtáblákat is terhelte.** A konkrét ügyek elbírálásán túl az ítélőtáblák – azokban az ügyekben, amelyekben utolsó fórumként jártak el – **két évtizeden át (1891-1911 között) a jogegység őreiként is működtek:** döntvényalkotási joguk volt.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az ítélőtábláknak ma is kitüntetett szerepük van a szakmai információcserében, hiszen kizárólag fellebbezési fórumokként eljárva rálátással rendelkeznek egy-egy régió ítélkezési gyakorlatában felmerülő problémákra, egyedi ügyekben hozott határozataikkal és kollégiumi véleményeikkel pedig érdemben orientálhatják az illetékességi területükön működő alsóbb fokú bíróságokat. Emellett tehermentesítik a legfőbb bírói fórumot, a Kúriát. Tíz év elteltével elérkezett az ideje annak, hogy a Kúria és az ítélőtáblák tevékenységét együtt vizsgáljuk. Az egységes felsőbírói szemlélet kialakítását szolgálja a közelmúltban megtartott, a Kúriai Döntések és az Ítélőtáblai Határozatok c. folyóiratok közös szerkesztőbizottsági ülése, valamint az az új munkamódszer, amelynek során adatlapokon rögzítjük a Kúriára vagy az ítélőtáblára érkező ügyekben, hogy az adatbázisban találtak-e hasonló tényállású vagy jogi kérdéseket felvető, korábban elbírált esetet, amely felhasználható a döntéshez.

A XXI. században Magyarországon is **egyre inkább növekszik a jog, és ezen belül a bírói esetjog szerepe a különböző problémák, társadalmi konfliktusok rendezésében és megoldásában.** A bírói ítélkezés színvonalát meghatározza, hogy miként tud reflektálni azokra a folyamatosan jelentkező kihívásokra, amelyek a körülötte változó világból érkeznek. A gazdaság, az írott jog folyamatos és nagy volumenű változása, az Európai Unióhoz történt csatlakozás, a többszintű alapjogvédelem, a bírói döntések feletti alkotmánybírói kontroll, s nem utolsósorban a közpénzből fenntartott intézményekkel szemben egyre erősebben megfogalmazódó társadalmi igények **állandó kihívások elé állítják a felsőbb bíróságokat.** Ahhoz, hogy hatékonyan szolgálják a közjót, elengedhetetlen a stratégiai szemlélet.

Első alkalommal fogalmaztuk meg egy bíróság - a Kúria - középtávú intézményi stratégiáját, amelyet a mai napon írtam alá. Abból indultunk ki, hogy a Kúria egyedi ítélkező és jogegységi tevékenységét szigorú jogszabályi keretek között végzi. Éppen ezért a helyzetelemzés során **kiemelt hangsúlyt kaptak azok a területek, ahol kifejezett jogszabályi parancs vagy tilalom hiányában elsősorban a Kúria aktivitásától függ az általános célként megfogalmazott átlátható, eredményes és hatékony működés.** Ilyenek mindenekelőtt a munkaszervezés, a személyzeti politika, a közkapcsolatok és nemzetközi kapcsolatok. Az elérni kívánt célokat a középtávú tervdokumentum két dimenzióban vizsgálja. Az első a társadalmi dimenzió, amely a társadalom bizalmának fenntartása és erősítése szempontjából értelmezi a kitűzött célokat. A Kúriának **nem a gyakran változó közhangulatnak kell megfelelnie, hanem a hosszú távú elfogadottságot kell továbbépítenie.** A legitimitációt sokkal inkább az eljárás átláthatósága, a függetlenség és annak megjelenítése, illetve a **döntések érthetősége, világos kommunikációja szolgálja.** A másik dimenzió a belső, szakmai szereppel függ össze: az ítélkezési tevékenység során felmerülő, bizonytalanságra okot adó, nagy jelentőséggel bíró jogkérdésekben **megfelelő időben kell érzékelni a problémát, és az alsóbb szintű bíróságok számára mintaadó módon kell dönteni.** Ehhez elengedhetetlen a **hatékony információáramlás** a bírósági szervezetrendszeren belül és a jogászai hivatásrendek között, fontos ugyanakkor az is, hogy a Kúriának **elsősorban gondolati kereteket kínáljon az alsóbb fokú bírák számára.** Az ítélkező bíró személyes függetlensége ugyanis megköveteli azt a szabadságot, hogy az elé kerülő, hasonlóan tűnő ügyek ténybeli sajátosságai alapján azokhoz illeszkedő jogi következtetéseket vonjon le. Az igazságos döntés iránti igény sohasem áldozható fel a jogegység kedvéért.

A társadalmi és szakmai dimenziók mellett a Kúria intézményi stratégiája törekszik a világosan nyomon követhető indikátorok alkalmazására. Miután lényeges a szerepünk az uniós jogszabályok érvényesítésében, ezért **figyelemmel kísérjük az Európai Unió tagállamaiban működő bírósági szervezetek megítélésének egységes – az Európai Bizottság „COM(2013) 160 final” című közleményében kidolgozott mércéjét és az Országos Bírósági Hivatal által kidolgozott, a bíróságok által általánosan követett stratégiát.**

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Bízom abban, hogy a Kúria és az ítélőtáblák jó példával járnak elől annak érdekében, hogy a bíróságok működését is a római közjog vezéreszméje, a „*Salus rei publicae suprema lex esto*” jellemezze: a közösség üdve, jóléte legyen a legfőbb törvény!

E gondolat jegyében köszöntöm a 10 éves Fővárosi Ítélőtáblát!

Budapest, 2013. szeptember 16.

Dr. Darák Péter
a Kúria elnöke